

Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»

Кафедра «Публічного управління та підприємництва» (№ 601)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Гарант освітньої програми

(підпис)

Тетяна ПАВЛЕНКО

(ініціали та прізвище)

« 08 » вересня 2022 р.

**СИЛАБУС
АТЕСТАЦІЙНИЙ ЕКЗАМЕН**

Галузь знань: 28 Публічне управління та адміністрування
(шифр і найменування галузі знань)

Спеціальність: 281 Публічне управління та адміністрування
(код та найменування спеціальності)

Освітня програма: Публічне управління та адміністрування
(найменування освітньої програми)

Форма навчання: денна/заочна

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Силабус введено в дію з 12.09.2022 року

Харків – 2022 р.

Розробники: Ковальчук В.Г. д.н. з держ. упр., проф.
(прізвище та ініціали, посада, науковий ступінь та вчене звання)

(підпис)

Дегтяр А.О. д.н. з держ. упр., проф.
(прізвище та ініціали, посада, науковий ступінь та вчене звання)

(підпис)

Павленко Т.Ю. к.е.н., доцент
(прізвище та ініціали, посада, науковий ступінь та вчене звання)

(підпис)

Силабус розглянуто на засіданні кафедри Публічного управління та підприємництва
(№ 601)

Протокол № 1 від « 31 » серпня 2022 р.

Завідувач кафедри д.н. з держ. упр., проф.
(науковий ступінь та вчене звання)

(підпис)

Вероніка КОВАЛЬЧУК
(ініціали та прізвище)

Погоджено з представником здобувачів освіти:

Представник студентського самоврядування від факультету № 6

(підпис)

Єлизавета ПРОКОФ'ЄВА
(ініціали та прізвище)

1. Загальна інформація про викладачів

Ковальчук Вероніка Геннадіївна, д.н. з держ. упр., професор. З 2020 року викладає в університеті наступні дисципліни:

- Управління адміністративними процесами в регіональних економічних системах;
- Управління персоналом в публічній сфері;
- Стратегічне планування сталого розвитку регіону;
- Публічне управління;
- Стратегічне управління.

Напрями наукових досліджень: управління соціально-економічним розвитком регіонів, формування регіональних стратегій розвитку в Україні, ефективність інвестиційної та інноваційної політики, антикризовий менеджмент, управління персоналом, бізнес-адміністрування.

Дегтяр Андрій Олегович, д.н. з держ. упр., професор, заслужений діяч науки і техніки України. З 2020 року викладає в університеті наступні дисципліни:

- Публічна політика у сфері соціально-гуманітарного розвитку;
- Теоретико-прикладні проблеми державного управління в Україні;
- Публічна служба та місцеве самоврядування;
- Методи прийняття управлінських рішень.

Напрями наукових досліджень:

Напрями наукових досліджень: організаційно-аналітичне забезпечення прийняття та реалізації державно-управлінських рішень; публічне управління соціально-гуманітарним розвитком України; державне регулювання соціально-економічних процесів в Україні.

Павленко Тетяна Юріївна, к.е.н, доцент. З 2008 року викладає в університеті наступні дисципліни:

- Державне регулювання економіки та економічна політика;
- Антикризове управління в регіоні;
- Муніципальне управління;
- Політика європейської інтеграції;
- Державне електронне урядування;
- Публічне управління ресурсами в територіальних громадах;
- Економіка підприємства та ін.

Напрями наукових досліджень:

управління соціально- економічним розвитком регіонів, ефективність інвестиційної та інноваційної політики, антикризовий менеджмент, бізнес-управління.

2. Опис навчальної дисципліни

Семестр, в якому викладається дисципліна – 8 семестр.

Форми здобуття освіти

Денна, заочна

Обов'язкова компонента ОП.

Види навчальної діяльності – консультації, самостійна робота здобувача.

Види контролю – іспит.

Мова викладання – українська.

Необхідні обов'язкові попередні дисципліни (пререквізити) – Державні послуги, Комунікації в державних інституціях, Методи прийняття управлінських рішень в публічному управлінні та адмініструванні, Стратегічне планування сталого розвитку регіону, Публічне управління, Державна влада та громадське суспільство.

Необхідні обов'язкові супутні дисципліни (кореквізити) – БЖД, охорона праці, екологія та цивільний захист, Антикризове управління в регіоні, Державне регулювання економіки та економічна політика, Керівник адміністративної служби та техніка адміністративної діяльності.

3. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою атестаційного екзамену є перевірка відповідності рівня та якості підготовки випускників Національного аерокосмічного університету ім. М.Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» вимогам освітньо-кваліфікаційної характеристики, ступеню засвоєння ними змісту освітньої програми. При цьому перевіряються теоретичні та практичні знання випускників за освітнім ступенем «бакалавр» за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Завданням атестаційного екзамену є: перевірка теоретичних та практичних знань випускників за освітнім ступенем «бакалавр» за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Компетентності, які забезпечуються:

загальні

- ЗК1. Здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями.
- ЗК2. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
- ЗК3. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
- ЗК4. Здатність бути критичним і самокритичним.
- ЗК5. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.
- ЗК6. Здатність працювати в команді.
- ЗК7. Здатність планувати та управляти часом.
- ЗК8. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
- ЗК10. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
- ЗК12. Навички міжособистісної взаємодії.
- ЗК13. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів діяльності).

спеціальні

- СК1. Здатність до соціальної взаємодії, до співробітництва й розв'язання конфліктів.
- СК2. Здатність забезпечувати належний рівень вироблення та використання управлінських продуктів, послуг чи процесів.
- СК3. Здатність забезпечувати дотримання нормативно-правових та морально-етичних норм поведінки.
- СК4. Здатність використовувати в процесі підготовки і впровадження управлінських рішень сучасні ІКТ.
- СК6. Здатність здійснювати інформаційно-аналітичне забезпечення управлінських процесів із використанням сучасних інформаційних ресурсів та технологій.
- СК7. Здатність розробляти тактичні та оперативні плани управлінської діяльності.
- СК9. Здатність впроваджувати інноваційні технології.
- СК10. Здатність до дослідницької та пошукової діяльності в сфері публічного управління та адміністрування.
- СК11. Здатність у складі робочої групи проводити прикладні дослідження в сфері публічного управління та адміністрування.

Результати навчання, які забезпечуються:

- РН1. Використовувати базові знання з історичних, культурних, політичних, соціальних, економічних засад розвитку суспільства.
- РН2. Застосовувати норми та правила професійного спілкування українською мовою.
- РН8. Розуміти та використовувати технології вироблення, прийняття та реалізації управлінських рішень.

4. Підготовка до атестаційного іспиту

Атестація здобувачів здійснюється після завершення ними теоретичної та практичної частини навчання з метою встановлення фактичної відповідності рівня освітньої та кваліфікаційної підготовки випускника вимогам освітньої програми спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» за рівнем вищої освіти «бакалавр».

До складання атестаційного екзамену, що проводиться на відкритому засіданні екзаменаційної комісії, допускають здобувачів, які виконали навчальний план.

Атестаційний екзамен проводиться як комплексна перевірка знань здобувачів з наступних навчальних дисциплін:

- Державні послуги;
- Комунікації в державних інституціях;
- Методи прийняття управлінських рішень в публічному управлінні та адмініструванні;
- Стратегічне планування сталого розвитку регіону;
- Публічне управління;
- Державна влада та громадське суспільство;
- Державне регулювання економіки та економічна політика.

Зміст тестів, що виносяться на атестаційний екзамен, орієнтується на діагностику рівня опанування бакалавром професійних компетентностей, що визначені у Стандарті МОН України вищої освіти першого (бакалаврського) рівня галузі знань 28 Публічне управління та адміністрування вищої освіти (наказ МОН № 1172 від 29.10.2018 р.), а також засобах діагностики якості вищої освіти. Атестаційний екзамен проводиться у тестовій формі.

Атестаційний екзамен повинен визначати рівень засвоєння здобувачами матеріалів фахових дисциплін, що наведені вище, уміння самостійно аналізувати практичні проблеми та формувати правильні кроки до їх вирішення, активно використовувати набуті знання у своїй професійній діяльності, здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі публічного управління та адміністрування, що передбачає застосування усіх набутих знань під час теоретичного та практичного навчання.

Атестаційний екзамен є продовженням навчально-виховного процесу, складовою частиною завершального етапу підготовки бакалаврів зі спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування»

Атестаційний екзамен, за умов всебічного аналізу його результатів, дозволяє найбільш вичерпно з'ясувати позитивний досвід і недоліки в організації, змісті та методиці викладання дисциплін навчального плану, а також самостійної роботи здобувачів.

На вирішення 100-та тестів теоретичної частини екзамену, що розміщені на університетській платформі Mentor, здобувачу відводять 120 хвилин.

Екзаменаційна комісія (після завершення іспиту всіма здобувачами) ухвалює рішення і оголошує результати атестаційного екзамену.

До атестаційного екзамену допускаються здобувачі ОП, які виконали всі вимоги навчального плану та програм зі спеціальності.

При підготовці до атестаційного екзамену здобувачі ОП повинні у самостійному режимі повторити матеріал дисциплін, які виносяться на атестаційний екзамен, працюючи із різними джерелами інформації. Кафедрою публічного управління та підприємництва проводиться одна потокова консультація, на якій здобувачі ОП отримують додаткову інформацію про сучасний стан публічного управління та адміністрування, та консультації для кожної групи, на яких здобувачі можуть отримати відповіді на свої питання.

5. Зразок завдання атестаційного екзамену:

До функцій державного управління відносять:

- а) загальні;
- б) спеціальні функції;
- в) загальні, спеціальні функції, допоміжні, або забезпечуючі функції;
- г) допоміжні функції.

Економічні функції державного управління, які включають:

- а) визначення стратегії соціально-економічного розвитку країни; регулювання правових аспектів функціонування ринкової економіки; вплив на діяльність суб'єктів господарювання та інтенсивність інвестиційних потоків через систему економічних регуляторів (державний бюджет, податки, кредитна політика, грошова, цінова політика тощо);
- б) здійснення структурної політики з метою інтенсифікації виробництва, підвищення його конкурентоспроможності на світових ринках;
- в) коригування соціальних параметрів суспільства безпосередньо через важелі соціальних гарантій, пільг, фінансування послуг, системи соціального страхування;
- г) всі відповіді вірні.

До видів внутрішнього контролю у державному управлінні відноситься:

- а) контроль з боку Президента України;
- б) контроль з боку Кабінету Міністрів України;
- в) контроль з боку центральних органів виконавчої влади;
- г) контроль з боку Президента України, з боку Кабінету Міністрів України; з боку центральних органів виконавчої влади; з боку місцевих органів виконавчої влади.

Виділяють такі основні групи адміністративних (організаційно-розпорядчих) методів державного управління:

- а) регламентаційні, розпорядчі, нормативні;
- б) економічні;
- в) соціально-психологічні методи;
- г) директивні.

6. Методи контролю

Атестаційний екзамен.

7. Критерії оцінювання атестаційного екзамену. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка для екзамену, курсового проекту (роботи), практики
90-100	відмінно
75-89	добре
60-74	задовільно
01-59	незадовільно з можливістю повторного складання

8. Політика академічної доброчесності

Питання, що стосуються академічної доброчесності, розглядає викладач або за процедурою, визначеною у Положенні про академічну доброчесність.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає (Методичні рекомендації для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності. Лист МОН України № 1/9-650 від 23.10.2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-650729-18#n211>):

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);

- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;

- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;

- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації».

10. Методичне забезпечення та інформаційні ресурси

Підручники, навчальні посібники, навчально-методичні посібники, конспекти лекцій, методичні рекомендації з проведення лабораторних робіт тощо, які видані в Університеті знаходяться за посиланням:

- http://library.khai.edu/catalog?clear_all_params=0&mode=KNMZ&lang=ukr&caller_mode=SearchDocForm&ext=no&theme_path=0&themes_basket=&ttp_the_mes_basket=&disciplinesearch=no&top_list=1&fullsearch_fld=&author_fld=%D0%A0%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2&docname_fld=&docname_cond=beginwith&theme_context=%D0%A0%D1%96%D0%B7%D0%B0

[D0%BD%D0%BD%D1%8F+%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B2&theme_cond=all_theme&theme_id=0&is_ttp=0&combiningAND=0&step=20&tpage=1](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text)

- Сторінка дисципліни знаходиться за посиланням:
<https://mentor.khai.edu/course/view.php?id=6901>

10. Рекомендована література

Базова

1. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – №24. – С. 170.
Редакція від 08.08.2021, підстава - 1684-IX
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Закон України «Про місцеві державні адміністрації» від 9 квітня 1999 р. № 586-XIV // Офіц. вісник України. – 1999. – № 18. – С. 190.
Редакція від 01.08.2021, підстава - 1702-IX
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14#Text>
3. Гордієнко Л. Ю. Адміністративний менеджмент : навчальний посібник / Л. Ю. Гордієнко. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016. – 216 с.
4. Державне та регіональне управління : навч. посіб. / О. Ю. Бобровська, ДЗБ Т. О. Савостенко, О. Ю. Матвеева, В. К. Лебедева. – 2-ге вид., доповн. – Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2018. – 160 с.
5. Дегтяр О. А. Конспект лекцій з дисципліни «Управління адміністративними процесами в організації» (для студентів магістратури усіх форм навчання зі спеціальності 281 – Публічне управління та адміністрування) / О. А. Дегтяр ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. – 300 с.
6. Дзюндзюк В. Б., Мельтюхова Н. М., Фоміцька Н. В. та ін. Публічне адміністрування в Україні : навч. посібник / [за заг. ред. д-ра ф. наук, проф. В. В. Корженка, к.е.н., доц. Н. М. Мельтюхової – Х. : Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2011. – 306 с.
7. Ковальчук В.Г. Новий публічний менеджмент як форма менеджеризму в сучасних умовах регіонального управління в Україні / М.. Латинін, В. Б. Родченко та ін.// Державна економічна політика регіонального розвитку : Навчальний посібник за заг. ред. проф. М.А. Латиніна, проф. В. Б. Родченка. – Х. : Вид-во ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2016. – 420 с. С. 131-148.
8. Прийняття рішень в державному управлінні : навч. посіб. : [у 2 ч.] / В. Д. Бакуменко ; Акад. муніцип. упр. – К. : АМУ, 2010. – Ч. 2 : Науково-прикладні аспекти. – 2010. – 292 с.
9. Регіональне управління : підручник / за заг. ред. Ю. В. Ковбасюка, В. М. Вакуленка, М. К. Орлатого. – К. : НАДУ, 2014. – 512 с.
10. Регіональна економіка: теорія та практика управління [Текст] : навч. посіб. / кол. авт. : К. М. Бліщук, І. І. Козак, О. П. Крайник, Є. Г. Матвійшин, Г. С. Третяк, С. Г. Шевченко. — Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2019. — 128

с.

11. Сенишин О. С. Державне регулювання економіки : навч. посібник / О. С. Сенишин, М. О. Горинь, О. О. Кундицький. – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2014. – 334 с.
12. Публічна служба: Навч.посібн. / С.М. Серьогін, Н.А. Липовська, Є.І. Бородін та ін.; за заг.ред С.М. Серьогіна.- Дніпро: ГРАНІ, 2018.- 384 с.
13. Місцеве самоврядування в Україні/ С.В. Петков, Д.В. Журавльов, О.Ю. Дрозд, В.Г. Дрозд.- К.:ЦУЛ, 2021.- 452 с.
14. Державна служба: підручник: у 2 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. Київ; Одеса: НАДУ, 2012. Т. 1. 372 с.
15. Державна служба: підручник: у 2 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. Київ; Одеса: НАДУ, 2013. Т. 2. 348 с.
16. Карамішев Д. В. Стратегічне управління інноваційними процесами в системі охорони здоров'я [Текст] : монографія / Д. В. Карамішев. – Х. : Вид-во ХарРІДУ НАДУ «Магістр», 2016. – 304с
17. Державне управління [Текст] : курс лекцій / за заг. ред. Д. І.Дзінчука.Івано-Франківськ : Місто НВ, 2018. – 616с.
18. Державне управління: основи теорії, історії і практика [Текст]: навч. посіб. / В. Д. Бакуменко, П. І. Надолішній, М. М. Іжа, Г. І. Арабаджи; за заг. ред. П.І.Надолішнього,В.Д.Бакуменка.–Одеса:ОРІДУНАДУ,2019.–394с.
19. Державно-управлінська інноваційна діяльність [Текст] / В. Д. Бакуменко, С. А. Попов // Енциклопедія державного управління [у 8 т.].Т. 1. Галузевеуправління. – К., 2017. – С.211–214.
20. Державно-управлінські нововведення: теоретико-прикладні засади [Текст]:Навч.-метод.посіб./М.М.Іжа,С.А.Попов;за заг.ред.М.М.Іжи.–Одеса:ОРІДУ НАДУ, 2015. – 126с.

Допоміжна

1. Герберт А., Саймон Г. Адміністративна поведінка: Дослідження процесів прийняття рішень в організаціях, що виконують адміністративні функції: Пер. з англ. — Вид. переробл. і доп. — К.: АртЕк, 2001.
2. Опорний конспект лекцій з дисципліни "Державне та регіональне управління"/ А.Ф.Мельник, О.П. Дудкіна . – Тернопіль. Тернопільський національний економічний університет – 2015.
3. Жихор О.Б.. Теоретичні основи бізнес-адміністрування та його особливості в умовах невизначеності / С.С.Слава, О.Б.Жихор, Я.І.Алмашій, Л.І.Когут // Бізнес-адміністрування в умовах турбулентної економіки : теорія, практика, перспективи : монографія / за заг. ред. О.В. Димченко Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О.М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О.М. Бекетова, 2016. – С.10-33.
4. Жихор О.Б. Обґрунтування нової парадигми політики інноваційного розвитку регіонів України / О.Б. Жихор, Баранова В.В., Буркун І.Г. // Формування ринкових відносин в Україні: збірник наукових праць. – К.: Державний науково-дослідний інститут інформатизації та моделювання

економіки. – № 5 (204) – 2018. – С. 111-116.

5. Жихор О.Б. Врахування особливостей інноваційного розвитку регіонів у регіональній політиці держави / О.Б. Жихор, Баранова В.В., Буркун І.Г. // Формування ринкових відносин в Україні: збірник наукових праць. – К.: Державний науково-дослідний інститут інформатизації та моделювання економіки. – № 6 (205) – 2018. – С. 14-18.

6. Ковальчук В.Г. Державне управління соціально-економічним розвитком регіону : монографія. – Х. : Золоті сторінки, 2013. – 296 с

7. Ковальчук В.Г. Методологічні засади вдосконалення механізмів державного управління регіональним розвитком. Науковий вісник Академії муніципального управління : збірник наукових праць, серія «Управління», випуск 1. – К. : Академія муніципального управління. 2015. – С. 202-209.

8. Ковальчук В.Г. Нові підходи до управління соціально-економічним розвитком регіонів. Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування [Електронний ресурс]. : електронне наукове фахове видавництво Херсонського національного технічного університету / гол. ред. проф. Лопушинський І.П. – 2015. – № 1. – Режим доступу : <http://www.irbis-pbuv.gov.ua>. – Назва з екрана.

9. Ковальчук В.Г. Державне управління в європейських моделях регіонального розвитку: досвід для України. Актуальні проблеми державного управління: збірник наукових праць. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ "Магістр", 2015. – № 1 (47). – 420 с. . – Режим доступу :<http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/apdu/2015-1/doc/3/01.pdf>. – Назва з екрана.

10. Ковальчук В.Г. Системне моделювання процесів ухвалення управлінських рішень. Вісник Університету банківської справи : збірник. – К.: ДВНЗ «Університет банківської справи», 2015.– № 3 (924), – С. 97-104.

11. Ковальчук В.Г. Удосконалення вітчизняного досвіду з формування та реалізації регіональних стратегій розвитку. Вісник Національного університету цивільного захисту України : збірник наукових праць. – Х. : Вид-во НУЦЗУ, 2017. – Вип. 2 (7). – (Серія «Державне управління»). – Режим доступу [http://nuczu.edu.ua/sciencearchive/PublicAdministration/vol7\(17\)/42.pdf](http://nuczu.edu.ua/sciencearchive/PublicAdministration/vol7(17)/42.pdf)– Назва з екрана.

12. Ковальчук В.Г. Нормативно-правові засади стратегічного планування на регіональному рівні. Формування регіональних стратегій розвитку в Україні. Українська практика розробки та реалізації стратегій розвитку територій / Латинін М.А., Майстро С.В., Статівка Н.В. та ін.. // Державна економічна політика регіонального розвитку : монографія // за заг. ред. д.держ.упр.,проф. М. А. Латиніна. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2017 – 420 с. – С. 214-271.

13. Основи адміністративного менеджменту : навч. посіб. / В. Д. Бакуменко, Л. М. Усаченко, В. І. Тимцуник, О. В. Червякова ; за заг. ред. Л. М.

Усаченко. – К.: ТОВ «НВП «Інтерсервіс», 2013. – 148 с.

14. Стратегічне планування місцевого розвитку. Практичний посібник / [Берданова О., Вакуленко В.]; Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні – DESPRO. – К. : ТОВ «Софія-А». – 2012. – 88 с.

15. Теорія і практика ділового адміністрування : навч. посіб. / Дібніс Г. І. [та ін.] ; під заг. ред. проф., канд. екон. наук О. М. Антіпова. - Луганськ : Ноулідж, 2009. - 487 с.